

Н.П. Сапарходжаев,
PhD,
Басқарма
Төрағасы-Ректоры
«Рудный индустриялық
университеті» КЕАҚ,
Рудный

Л.Л.Божко,
э.ғ.к., мәселелер
жөніндегі
проректоры
«Рудный
индустриялық
университеті»
КЕАҚ, Рудный

М.А. Афанасьев,
оқытушысы
«Рудный
индустриялық
университеті»
КЕАҚ, Рудный

Абжатова А.К.,
аға оқытушысы
«Рудный
индустриялық
университеті» КЕАҚ,
Рудный

ЕАЭО ЕЛДЕРІНДЕ ТДМ ІСКЕ АСЫРУ КОНТЕКСТІНДЕГІ ӘЛЕУМЕТТІК САЯСАТ

Мақалада ЕАЭО елдеріндегі орнықты даму саласындағы жалпы мемлекеттік басымдықтарды негіздеу және іске асыру тәсілдері қарастырылады. Зерттеудің мақсаты – ЕАЭО елдерінің мемлекеттік әлеуметтік саясатының ұлттық басымдықтарын негіздеу тәсілдерін салыстыру, сондай-ақ жаһандық халықаралық трендтерді ескере отырып, оларды жетілдіру бағыттарын анықтау. ЕАЭО елдерін салыстыру үшін таңдау осы елдердегі әлеуметтік-экономикалық және саяси процестерді сипаттайтын параметрлердің бірегейлігімен, сондай-ақ ортақ шекаралардың болуымен негізделген. Әр түрлі әлеуметтік факторлардың аймақтық дамуға әсерін салыстырмалы бағалаудың әдіснамалық негізі ретінде басқарудың тиімділігін ескере отырып, экономикалық, әлеуметтік және экологиялық мақсаттар арасындағы тепе-теңдікті қамтамасыз етуді көздейтін тұрақты даму тұжырымдамасы қабылданды. Бұл ретте әлеуметтік саясат саласындағы жалпы мемлекеттік басымдықтар ұлттық және өңірлік деңгейлерде қабылданатын басқару шешімдерінде қалай іске асырылатынын зерттеуге ерекше назар аударылады. Қорытындыда әлеуметтік саясат тетіктерін жетілдіру жолдары және анықталған үздік тәжірибелерді тарату мүмкіндіктері туралы тұжырым жасалады. Мақала АР19679796 «Өңіраралық байланыстар мен мемлекеттік реттеуді ескере отырып, өңірлердің даму факторларын зерттеу» жобасы бойынша Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым комитетінің гранты шеңберінде дайындалды.

Аймақтық интеграция процестері халықаралық өмірдің күнделікті тәжірибесіне айналды және планетаның көптеген континенттерін қамтыды. Экономикалық аймақтық интеграция бұрынғы Кеңес Одағының аумағын қамтиды. Мұндай интеграциялық білімнің жарқын мысалы – Еуразиялық экономикалық одақ. ЕАЭО-ға мүше мемлекеттердің өзекті міндеті қазіргі уақытта экономикалық-технологиялық және зияткерлік көшбасшылыққа ие және халықтың әл-ауқатының жоғары деңгейін қолдайтын, әлемнің барлық елдері үшін өзін-өзі қамтамасыз ететін, үйлесімді дамыған және тартымды макроөңірге айналдыруға бағытталған курс таңдалды.

Әлеуметтік саясат ЕАЭО елдерін дамытудың басым бағыты болып табылады. Мемлекеттің өз азаматтары алдындағы әлеуметтік міндеттемелері негізгі Заңда бекітілген. Мәселен, Қазақстан өз азаматтарының құқықтары мен мүдделерін қорғауға арналған әлеуметтік бағдарланған мемлекет болып табылады. Бұл Қазақстан Республикасының Конституциясында көрініс табады: «Қазақстан Республикасы өзін демократиялық, зайырлы, құқықтық және әлеуметтік мемлекет ретінде орнықтырады, оның ең қымбат қазынасы - адам және адамның өмірі, құқықтары мен бостандықтары болып табылады» [1]. Ресей Федерациясында негізгі Заңда: «Ресей Федерациясы - саясаты адамның лайықты өмірі мен еркін дамуын қамтамасыз ететін жағдайлар жасауға бағытталған әлеуметтік мемлекет» [2]. Армения Республикасының Конституциясында «Армения Республикасы – егеменді, демократиялық, әлеуметтік, құқықтық мемлекет» [3] деп көрсетілген. Беларусь Республикасы Конституциясының 1-бабы: «Беларусь

Республикасы – унитарлы демократиялық әлеуметтік құқықтық мемлекет» (1994 жылғы 15 наурыздағы Беларусь Республикасының Конституциясы) [4].

ТДМ іске асыру ұлттық экономикалардың тұрақты дамуын қамтамасыз етуге байланысты неғұрлым жаһандық мақсаттардың элементі ретінде қарастырылады. Басқарудың тиімділігін ескере отырып, экономикалық, әлеуметтік және экологиялық мақсаттар арасындағы тепе-теңдікті қамтамасыз етуді көздейтін орнықты даму тұжырымдамасы БҰҰ Бас ассамблеясының, атап айтқанда 17 жаһандық өзара байланысты мақсаттар (ТДМ1: «Кедейлікті жою», ТДМ 2: «Аштықты жою», ТДМ 3: «Жақсы денсаулық және әл-ауқат», ТДМ 8: «Лайықты жұмыс және экономикалық өсу», ТДМ 10: «Теңсіздікті азайту») мен орнықты даму саласындағы 169 тиісті міндеттерді қамтитын «Мыңжылдықты дамыту мақсаттары», «Орнықты даму мақсаттары» бастамаларында өз дамуын алды.

ТДМ индексінің көшбасшы елдерінің орнықты даму мақсаттарын оқшаулау мен енгізудің халықаралық тәжірибесін талдау ТДМ енгізудің әртүрлі деңгейін көрсетті. Кейбір елдер ұлттық тұрақтылық стратегиясын 1997 жылы, ал басқалары 2000 жылдардың басында ғана қабылдады. Сондай-ақ, елдер ТДМ-ды стратегиялық құжаттарға енгізудің мүлдем басқа кезеңдерінде -мұндай жұмыстың болмауынан бастап тұрақты дамудың барлық 17 мақсатын оқшаулауға дейінгі кезеңдерде тұр.

Бұл айырмашылықтардың себептері көбінесе governmental organization модельдерінің іске асыру процесін басқару ерекшеліктеріне байланысты. Алайда, дәл осы сұрақтар әлі белсенді ғылыми пікірталастардың тақырыбына айналған жоқ.

Қолданыстағы мазмұнды лақундарды толтыру үшін әлеуметтік саясатты іске асыру контекстінде ЕАЭО елдерінде қолданылатын governmental organization модельдеріне зерттеу жүргізілді.

Әлеуметтік саясатты іске асыру контекстінде governmental organization модельдерін зерттеу мәселелері бойынша қолданыстағы әдебиеттер жиынтығын үш топқа бөлуге болады.

Бірінші топ – ұлттық және өңірлік деңгейлерде ТДМ іске асырылуын бағалаудың проблемалық мәселелеріне арналған жұмыстар. М.Стаффорд-Смит, Д.Григс, О.Гафни үш саладағы (ірі кәсіпкерлік, мемлекеттік сектор және азаматтық қоғам) қолданыстағы қатынастарға, сондай-ақ табысы төмен, орташа және жоғары елдердің мүдделерінің жанама байланыстарына назар аударады. Зерттеу қорытындысы бойынша жаһандық және ұлттық деңгейде анықталған өзара байланыстарды жетілдіруге бағытталған ұсынымдар әзірленді [5].

А.Н.Савруков өңірлерде мемлекеттік басқаруды бағалаудың бірқатар кемшіліктері бар екенін, оларды ішінара тұрақты даму мақсаттарына қол жеткізуді бағалауға ауыстыруға болатынын атап көрсетеді. Мысалы, индикаторлардың тізімі толық болмауы мүмкін, яғни үш бағыттың біріне (экономикалық, экологиялық, әлеуметтік) әсер ететін немесе елдік аспектінің ерекшеліктеріне байланысты болуы мүмкін барлық аспектілерді толық ескермеуі мүмкін. Деректер нормаланбаған аудандар бойынша немесе халық саны бойынша әртүрлі өңірлер салыстырылатын зерттеулер дұрыс болмауы мүмкін. Бұл жағдайда нақты көрсеткіштерді қолдану дұрыс [6].

М.А.Антоновтың еңбегінде факторлардың үш тобының біріне (экономикалық, экологиялық және әлеуметтік) қатысты болуы мүмкін көрсеткіштердің шамамен тізімі келтірілген [7].

Дереккөздердің екінші тобы әлеуметтік саясат құралдарын іске асырудың ерекшеліктерін көрсетеді. Barrientos A., Clasen J., Clegg D. әлеуметтік көмек саясаттары мен бағдарламаларын олардың аймақтық ерекшеліктерге бейімделуін қарастыру арқылы талдайды [8, 10]. Әр түрлі әлеуметтік бағдарламаларды жүзеге асыруға қатысты мәселелер Nakoviirta M. [11], Skinner C.[12], Hiilamo H. [13], Jokela M.[13], Clasen J.[14], Clegg D., Alderman H. [15] жұмыстарында көрініс табады.

Үшінші топ – халықтың субъективті әл-ауқатын әлеуметтік-экономикалық зерттеу нәтижелері. Бұл бағыттағы негізгі бенчмарк – бұл әлеуметтік өмір мен экономикалық қызметті олардың өзара байланысы мен өзара тәуелділігінде қарастыратын Жоғары экономика мектебінің (Ресей Федерациясы) ғалымдарының әлеуметтік-экономикалық зерттеулері. Шетелдік ғылымда бұл бағытты Amitai Etzioni және оның көптеген ізбасарлары дамытады.

Зерттеу ЕАЭО елдеріндегі әлеуметтік саясаттың ұлттық мақсаттарын негіздеу тәжірибесін салыстырды; ТДМ іске асыру контекстінде талданатын елдердің әлеуметтік саясатының басымдықтары салыстырылады.

Мақалада сондай-ақ ТДМ шеңберінде Ұлттық жобаларды өңірлік іске асыру тұрғындарының хабардар болу деңгейін анықтауға бағытталған, сондай-ақ өңірлер тұрғындарының әлеуметтік әл-ауқатын бағалауға мүмкіндік берген әлеуметтанулық зерттеу нәтижелері ұсынылған.

Іріктемелі жиынтық кездейсоқ іріктеу негізінде жасалды, бас жиынтық ретінде Қазақстан Республикасының аумағында тұрақты тұратын 18 жастан асқан барлық халық болды. Іріктемелі жиынтық көлемі – 2000 респондент. Іріктемелі жиынтықтың бұл көлемі статистикалық қателік шамасы 2,8% (сенімділік ықтималдығы 97%) болатын деректерді алуға мүмкіндік берді.

Әлеуметтік ақпаратты жинаудың негізгі әдісі ретінде сайтта орналастырылған және интернет-технологияны қашықтықтан пайдалану негізінде компьютерден немесе мобильді құрылғыдан онлайн режимінде толтырылатын интерактивті стандартталған сауалнама бойынша онлайн-сауалнама пайдаланылды.

Ақпаратты өңдеу SPSS мамандандырылған компьютерлік бағдарламасында мәліметтер базасын құру арқылы жүзеге асырылды. Алынған деректерді талдау әдістерді зерттеудің мақсаттары мен міндеттеріне сәйкес келетін заманауи, сондай-ақ индекстер мен рейтингтік шкалаларды есептеу арқылы жүргізілді.

Зерттеуге арналған ақпараттық база дереккөздердің бес түрін құрады. Бірінші, ЕАЭО елдерінің ресми статистикасының деректері. Екінші, әлеуметтік саясатты іске асыру үшін нормативтік-құқықтық базаны қалыптастыратын құжаттар және осы саладағы стратегиялық ұлттық басымдықтарды сипаттайтын құжаттар. Үшінші, өңірлік және жергілікті басқару органдарының стратегиялық жоспарлары мен бағдарламалары. Төртінші, тұрақты даму мәселелеріне арналған жұмыстар. Бесінші, жүргізілген социологиялық зерттеу нәтижелері.

Зерттеу барысында әлеуметтік құрамдас бөліктің өңірлік дамуға әсерін бағалау мақсатында Қазақстан, Қырғызстан, Армения, Беларусь, Ресей сияқты елдердің жаһандық ТДМ-мен ұштасқан жалпыұлттық және өңірлік нормативтік құжаттарына талдау жүргізілді. (1-кесте)

1-кесте - ЕАЭО елдерінің жалпыұлттық саясатында ТДМ институттандыру

Критерийлер	Қазақстан Республикасы	Қырғыз Республикасы	Армения Республикасы	Беларусь Республикасы	Ресей Федерациясы
Негізгі елдік стратегиялық құжат	«Қазақстан-2050» Стратегиясы.	Қырғыз Республикасының 2018-2040 жылдарға арналған ұлттық даму стратегиясы	Арменияның 2050 жылға дейінгі трансформациялау стратегиясы	2035 жылға дейінгі кезеңге арналған орнықты дамудың ұлттық стратегиясы	Ресейдің 2030 жылға дейінгі ұлттық даму мақсаттары туралы жарлығы
Негізгі стратегиялық құжатта баяндалған әлеуметтік бағыттың басым бағыттары	Кәсіпкерлікті жан-жақты қолдау; әлеуметтік саясаттың жаңа қағидаттарын құру ; кірістілік, инвестициялардан қайтару және бәсекеге қабілеттілік қағидаттарындағы кешенді экономикалық прагматизм; Білім және кәсіби дағдылар (кадрларды даярлау және қайта даярлау); мемлекеттілікті одан әрі нығайту және демократияны дамыту; дәйекті және болжамды сыртқы саясат; көпұлтты және көпконфессиялы қоғам табысының негізі ретінде қазақстандық патриотизмді қолдау және дамыту	Халықты жұмыспен қамтуды және тұрақты табысын қамтамасыз ету ; өнімді жұмыс орындарын және цифрлық экономиканың бәсекеге қабілеттілігін құру; кәсіпкерлер үшін тартымды жағдайлар қалыптастыру; инновациялық және табиғатты үнемдеу технологияларын қолдану; инфрақұрылымды, өнеркәсіпті және агроөнеркәсіптік кешенді дамыту; елдің цифрлық трансформациясы.	ЖІӨ-ін ұлғайту; халық санын арттыру; жаңа жұмыс орындарын құру; кедейлікті еңсеру; орташа жалақыны ұлғайту; өмір сүру ұзақтығын ұлғайту ; білім беру мен технологияларды дамыту; орман алқаптарының аумағын екі есеге арттыру; туристердің жыл сайынғы ағынын ұлғайту	Отбасы институтының тұрақты дамуы және адам әлеуетінің сапалы өсуі; халықты жұмыспен қамту және лайықты табысы ; экономиканың цифрлық трансформациясы және инновациялардың кең ауқымды таралуы; дамыған бизнес-орта мен тұрақты инфрақұрылым құру; экологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету, өндіріспен тұтынудың ұтымды модельдеріне (дөңгелек экономикаға) көшу	Халықты сақтау, адамдардың денсаулығы мен әл-ауқаты ; өзін-өзі жүзеге асыру және таланттарды дамыту мүмкіндігі; өмір сүру үшін жайлы және қауіпсіз орта; лайықты, тиімді еңбек және табысты кәсіпкерлік; цифрлық трансформация
ТДМ іске асыруға неғұрлым белсенді қатысатын өңірлік органдар	Облыстық және қалалық әкімдіктер	Қырғыз Республикасы Президентінің облыстардағы өкілетті өкілдерінің аппараттары, Бішкек және Ош қалаларының мэриялары	Ереван әкімшілігі және әр аймақтың өкілдері.	Облыстық және Минск қалалық атқару комитеттері төрағасының орынбасарлары	Субъектілерде ТДМ іске асыру ТДМ-мен байланысты өңірлік бағдарламалар мен жобаларды іске асыру арқылы жүзеге асырылады

ТДМ көрсеткіштерінің саны	297 көрсеткіш (76 ұлттық көрсеткіш қосылған, оның 35-і қосымша ұсынылған)	514 көрсеткіш, оның ішінде жаһандық тізімдегі 244 көрсеткіштің 219-ы, жаһандық тізімдегі көрсеткіштерге ұқсас 9 Ұлттық көрсеткіш және 286 қосымша Ұлттық көрсеткіш.	ТДМ-нің 169 мақсатының 66 мақсаты, яғни осы мақсаттардың 40%-ы	Беларусь Республикасы үшін өзекті деп танылған жаһандық тізбенің 225 көрсеткіші, оның ішінде жаһандық көрсеткішке сәйкес келеді – 131 көрсеткіш, 94 көрсеткіш ауыстырылды және/немесе толықтырылды	БҰҰ ТДМ жаһандық көрсеткіштерінің 118 (қайталануын қоса алғанда 120), оның ішінде 29 көрсеткіш субъектілер бөлінісінде ұсынылған
---------------------------	---	---	--	--	--

Қазақстан өзінің өңірлік саясатында әлеуметтік саланың орнықты даму институттарын белсенді дамытуда. Негізгі институттардың бірі-Қазақстан Республикасының Еңбек және әлеуметтік қорғау министрлігі. Сондай-ақ, өңірлік саясатқа Қазақстан Республикасының Жастар және отбасы істері агенттігі белсенді қатысып, ол жастарды дамыту саласындағы мемлекеттік саясатты үйлестірумен және іске асырумен айналысады. Әлеуметтік саланың дамуында аймақтық атқарушы органдар мен жергілікті өзін-өзі басқару органдары да маңызды рөл атқарады. Олар әлеуметтік саладағы мемлекеттік саясаттың орындалуын бақылауды және қадағалауды жүзеге асырумен қатар Өңірлік даму бағдарламаларын әзірлейді және бекітеді, сондай-ақ жергілікті деңгейде әлеуметтік бағдарламаларды қаржыландыруды қамтамасыз етеді. Қазақстан Республикасының облыстарын дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған жоспарларында аштықты жою, денсаулық пен салауаттылық және сапалы білім беру сияқты әлеуметтік саланы орнықты дамытудың жаһандық мақсаттары көрініс тапты.

Қазақстанның өңірлік саясатындағы әлеуметтік саланың орнықты дамуы азаматтық қоғам мен қоғамдық ұйымдардың белсенді қатысуын да көздейді. Олар іске асырылып жатқан бағдарламалардың тиімділігін бақылау мен бағалауда, сондай-ақ халықтың мүдделерін білдіруде және әлеуметтік мәселелерді шешу үшін ресурстарды жұмылдыруда маңызды рөл атқарады.

Қазақстандық шындықта орта мерзімді перспективада өңірлердің дамуының тұрақтылығы үшін демографиялық факторлар да аса маңызды рөл атқаратынын атап өту маңызды. Демографиялық көрсеткіштер өңірлердің әлеуметтік саласын және адами капиталдың сапасын бағалау шеңберінде жеке блокқа бөлінген. Орнықты даму мәселелерін енгізудің маңыздылығын ескере отырып, өңірлік басқару жүйесіне әлеуметтік саланы дамыту мәселелері бойынша өңірлік басқарудың сапасын бағалайтын көрсеткіштер блогы (өңірлік стратегиялардағы әлеуметтік құрамдас бөлікті есепке алу, Мемлекеттік-жекешелік әріптестікті дамыту, халықтың әлеуметтік әл-ауқатының деңгейі және т.б.) қосымша енгізілді.

Қазақстанның өңірлік саясатындағы әлеуметтік саланың орнықты даму институттары елдің даму стратегиясының маңызды элементтерінің бірі болып табылады. Олар халықтың өмір сүру сапасын арттыруға, әлеуметтік қорғауды қамтамасыз етуге және қоғамдық ынтымақтастықты дамытуға ықпал етеді.

Армения үкіметі ТДМ-ны жүзеге асыруды Арменияда басталған кешенді ішкі реформаларды іске асырудың маңызды құралдарының бірі деп санайды. 2015 жылдан бастап ел Армения премьер-Министрінің басшылығымен жұмыс істейтін орнықты даму жөніндегі Ұлттық кеңес, ұлттық ерекшеліктерді ескере отырып, ТДМ – ға қол жеткізу мәселелері жөніндегі ведомствоаралық жұмыс тобы және инновациялық платформа-Армениядағы ТДМ жөніндегі Ұлттық инновациялық зертхана сияқты ТДМ-ны жүзеге асыру үшін қажетті ішкі құрылымдарды құру жөнінде белсенді шаралар қабылдап келеді.

Беларусь Республикасында 2035 Ұлттық тұрақты даму стратегиясы жаһандық ТДМ-мен ұштасады ТӘЭДҰС 2035 негізгі басымдықтары: отбасы институтының тұрақты дамуы және адам әлеуетінің сапалы өсуі; өнімді жұмыспен қамту және халықтың лайықты табысы; экономиканың цифрлық трансформациясы және инновациялардың кең ауқымды таралуы; дамыған бизнес-орта мен тұрақты инфрақұрылым құру; экологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету, өндіріс пен тұтынудың ұтымды модельдеріне көшу болып табылады. Орта мерзімді кезеңде Беларусь Республикасының әлеуметтік-экономикалық даму бағдарламасы, әкімшілік-аумақтық бірліктердің әлеуметтік-экономикалық даму бағдарламалары іске асырылуда.

Ресей Федерациясында өңірлік деңгейде жеке ТМД-ға қатысты құқықтық актілердің ережелері іске асырылуда. Мысалы, ТДМ 1 «Кедейлікті жою» мақсаттары азаматтарға әлеуметтік көмек және қолдау туралы заңдардың ережелерімен сәйкестендіріледі және басқа да бірқатар заңнамалық және нормативтік құқықтық актілерде ТДМ 2 «Аштықты жою» азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі субъектілердің заңдарына біріктірілген. Зерттелетін субъектілерде субъектілердің аумағында климаттың

өзгеруіне бейімделудің өңірлік жоспарлары бекітілді немесе әзірлеу және бекіту сатысында тұр, бұл 13 ТДМ «Климаттың өзгеруіне қарсы іс-қимыл бойынша шұғыл шаралар қабылдау және оның салдары».

Қазіргі уақытта өңірлік деңгейде тұрақты даму қағидаттарын іске асырудың бірнеше негізгі бағыттарын шамамен анықтауға болады:

- 1) стратегиялық жоспарлауда орнықты даму принциптерін ескере отырып,
- 2) жетістіктер мониторингі және ТМД-ға қол жеткізуге қосқан үлесі туралы есеп беру;
- 3) «жасыл» экономика секторларын дамыту;
- 4) төмен көміртекті күн тәртібін әзірлеу;
- 5) бизнесті және басқа да мүдделі тараптарды тұрақты дамудың күн тәртібіне тарту, осы саладағы ірі банктермен және даму институттарымен өзара іс-қимылды кеңейту.

Ресей Федерациясының субъектілерінде Тұрақты даму күн тәртібінің ережелерін тікелей жүзеге асыру, әдетте, қарастырылмаған. ТМД-ны іске асыру мақстары сай өңірлік бағдарламалар жобаларды іске асыру арқылы жүзеге асырылады. Субъектілердің өкілеттіктеріне қатысты ТМД-ның көпшілігі талданатын өңірлік стратегиялардың, өңірлік жобалардың және субъектілердің аумақтарында әрекет ететін мемлекеттік бағдарламалардың мақсаттары мен нысаналы индикаторларында көрсетілген субъектілерінің стратегиялық жоспарлау құжаттары заңдастырылған. Тұрақты даму күн тәртібін жүзеге асыруға тікелей бағытталған ережелерді өңірлік стратегияларға енгізудің жекелеген мысалдары бар.

ЕАЭО елдерінде негізгі стратегиялық құжаттарда баяндалған басым бағыттардың кең ауқымы байқалады, бұл осы елдердің экономикалық дамуының әртүрлі деңгейлерін көрсетеді. Бірақ барлық елдер әлеуметтік-экономикалық даму мәселелеріне басымдық береді. ТДМ-нің нормативтік-құқықтық базасы жалпыұлттық деңгейде даму стратегиялары мен тұжырымдамаларын қамтитын құжаттардың кең спектрімен ұсынылған, бірақ нормативтік-құқықтық құжаттардың әртүрлі уақыт диапазондарын атап өткен жөн, бұл осы мәселеге бірыңғай көзқарастардың жоқтығын көрсетеді.

Сонымен қатар, бағдарламалық құжаттардың тұрақты дамудың мақсатты қондырғыларымен үйлесімділігінің әр түрлі деңгейі байқалады. Мысалы, Қырғызстанда консистенцияның ең жоғары деңгейі

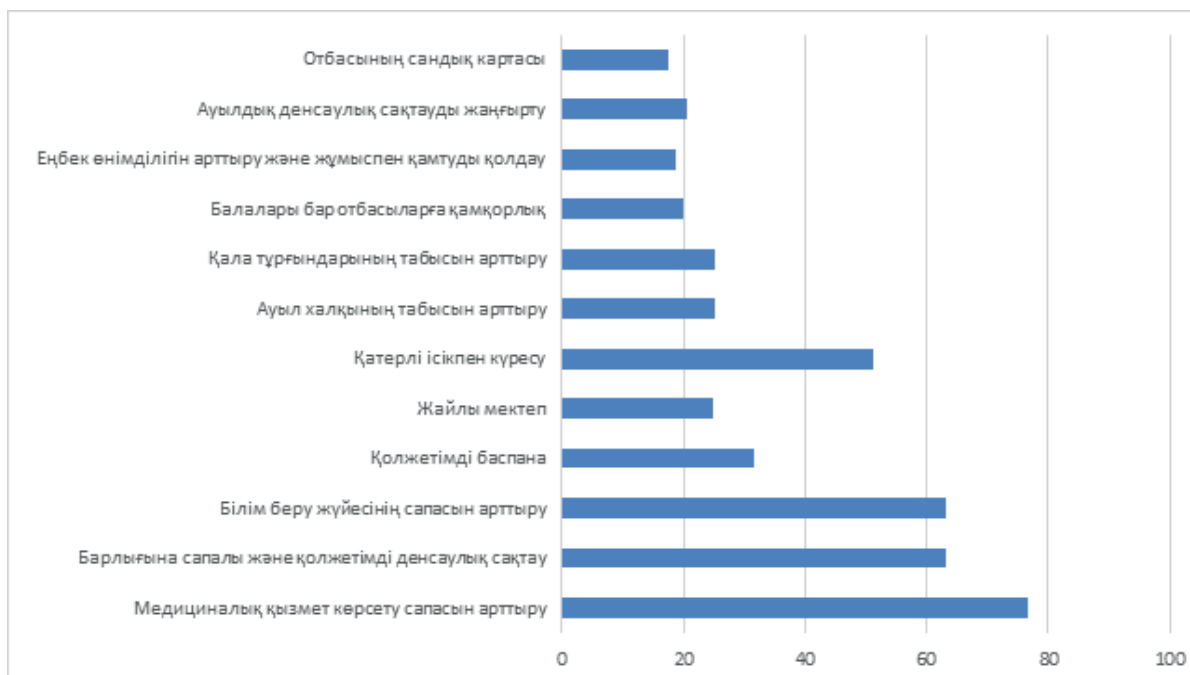
(80%- дан астам) ТДМ 7, 9 және 13-ке, Қазақстан Республикасында-ТДМ 3, 4, 8,9 және 16-ға және т. б. тән.

ТДМ-ның өңірлік деңгейге ену тереңдігі Қазақстан Республикасында ғана айтарлықтай маңызды екенін атап өту қажет.

Зерттеу авторлары жүргізген сауалнаманың нәтижелері Қазақстан Республикасында респонденттердің 31,2% - ы жергілікті және өңірлік билік органдары «орнықты даму мақсаттарына» қол жеткізуге барынша ықпал етуі тиіс деп есептейтінін және респонденттердің тек 27,3% - ы бұл республикалық билік органдарының құзыреті екенін атап өтті. Қазақстан өңірлері тұрғындарының 51,1% - ы «БҰҰ Тұрақты даму мақсаттары» терминімен немесе ТДМ/ESG аббревиатурасымен таныс және ТДМ ұғымдық аппараты туралы жақсы біледі.

Респонденттердің 83,5% -ы елдегі әлеуметтік жағдайды және өмір сүру сапасын оң бағалайды; 57,8% - ы ЖАО жүргізетін әлеуметтік саясатқа қанағаттанады. Қостанай, Ақтөбе, Атырау, Шығыс Қазақстан облыстары мен Астана қаласы әлеуметтік-экономикалық даму деңгейі бойынша неғұрлым қолайлы (әлеуметтік сауалнамаға қатысушылардың пікірінше) болып табылады.

Зерттеу нәтижесінде респонденттер әлеуметтік саясатты жүзеге асыруға байланысты жергілікті атқарушы билік органдарының қызмет бағыттарын бағалады (сурет.).

Сурет. 1-Респонденттердің жергілікті атқарушы билік органдары қызметінің бағыттарын бағалау нәтижелері

Сауалнамаға қатысқандардың 42,7% - ы отбасының цифрлық картасы сияқты әкімдік қызметінің бағытымен таныс емес. Сонымен қатар, өңірлердің тұрғындары ЖАО-ның медициналық көмектің сапасын арттыру (76,6%), әрқайсысы үшін сапалы және қолжетімді денсаулық сақтау (63,1%), білім беру жүйесінің сапасын арттыру (63%), онкологиялық аурулармен күрес (51,1%) саласындағы қызметі туралы оң пікір айтады. Респонденттердің пікірінше, әкімдіктер соңғы бір жыл ішінде әлеуметтік саясатты іске асыру мәселелеріне көбірек көңіл бөле бастады. Деректердің жекелеген компоненттері контекстінде респонденттердің пікірлері екіге бөлінді:

Сауалнамаға қатысқандардың 43% - ы білім сапасына қанағаттанған (респонденттер жоғары білім сапасына қанағаттанған);

Респонденттердің 49,9% - ы денсаулық сақтаудың сапасы мен қолжетімділігін арттыруға байланысты мәселелердің шешімдерін қанағаттанарлық бағалайды;

Респонденттердің 7,1% - ы әлеуметтік бағдарламаларды іске асыруға және халықты әлеуметтік қорғау саласындағы саясатқа қанағаттанған.

Жалпы, респонденттердің 51,6% - ы өмір сапасын арттыру саласында ЖАО жүргізетін саясатпен ішінара келіседі, ал респонденттердің 35,1%-ы өңірдің әлеуметтік-экономикалық жағдайы соңғы жылдары елеулі өзгерістерге ұшыраған жоқ деп санайды.

Қорытындылар.

ЕАЭО елдері әлеуметтік саясаттың ұлттық басымдықтарын қалыптастыруға қолданатын тәсілдер Біріккен Ұлттар Ұйымы декларациялаған тәсілдің хаты мен рухына көбірек сәйкес келеді.

ЕАЭО елдеріндегі әлеуметтік-экономикалық дамудың негізгі басымдықтарын талдау халықтың табыс деңгейі жоғары елдерде (Қазақстан мен Ресей) әлеуметтік мақсаттарға (гуманитарлық және әлеуметтік мақсаттарға бағдарлану, өмір сүру үшін қолайлы және қауіпсіз орта құру, өзін-өзі жүзеге асыруды және таланттарды дамытуды қолдау және т. б.) басымдық берілетінін көрсетті. басқалар елдер бірінші кезектегі міндеттерді шешуге (кедейлік пен жұмыссыздықты еңсеру, макроэкономикалық тұрақтылықты қамтамасыз ету, инвестициялық тартымдылықты арттыру, экономиканың дәстүрлі салаларын дамыту және т.б.) бәс тігеді. Барлық елдерде әлеуметтік саясатты дамытудың басымдықтарын көрсететін кешенді құжаттар қабылданды. Әлеуметтік даму саласындағы ұлттық мақсаттар тікелей қолданылатын құжаттарда, жарлықтарда, жалпыұлттық стратегиялар мен бағдарламаларда тұжырымдалады.

Өңірлердің халқы әлеуметтік саясат саласында қабылданып жатқан шараларға айтарлықтай сын көзбен қарайды және өткізіліп жатқан іс-шаралар үшін жауапкершілікті өңірлік билік органдарына көбірек жүктейді. Аймақтарды бағалау әлеуметтік блоктың жекелеген компоненттері тұрғысынан айтарлықтай өзгереді. Синергетикалық әсер алу үшін халықпен жұмысты әлеуметтік саясат саласындағы қолданыстағы құралдар жиынтығын қолдана отырып бірге қолданған жөн.

Пайдалынған әдебиет тізімі

- 1 Конституция Республики Казахстан. – URL: https://www.akorda.kz/ru/official_documents/constitution
- 2 Конституция Российской Федерации. – URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_28399/
- 3 Конституция Республики Армения. – URL: <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=2425&lang=rus>
- 4 Конституция Республики Беларусь. – URL: <https://president.gov.by/ru/gosudarstvo/constitution>
- 5 Кочеткова Л.Н. Теория социального государства Лоренца фон Штейна // Философия и общество. – 2008. – №3. – С.69–79
- 6 .Stafford-Smith, M., Griggs, D., Gaffney, O. et al. Integration: the key to implementing the Sustainable Development Goals: Sustain Sci, - 2017– vol.19. pp. 911–919. URL: <https://doi.org/10.1007/s11625-016-0383-3>(Accessed 21.08.2024)
- 7 Савруков А. Н., Савруков Н. Т. Методический подход и критерии оценки эффективности государственного управления в регионах // Финансы и кредит. 2017. Т. 23. № 7. С. 388–402.
- 8 Антонова М. А. Теоретико-методологические основы изучения устойчивого развития регионов // Региональная экономика и управление: электронный научный журнал. - 2013. - № 4 (36).
- 9 Barrientos A. The future of social assistance in developing countries // Social Assistance in Developing Countries. – 2013. – P.201–223. – DOI:10.1017/CBO9781139856058.012
- 10 Boltvinik J. Counting the Poor: New Thinking about European Poverty Measures and Lessons for the United States // Journal of Social Policy. – 2013. – № 42(4). – P. 852–855. – DOI:10.1017/S0047279413000433
- 11 Clasen J., Daniel C. European labour markets and social policy: recent research and future directions. – 2022. – DOI: 10.4337/9781802201710.00020
- 12 Hakovirta M., Skinner C., Hiilamo H., Jokela M. Child Poverty, Child Maintenance and Interactions with Social Assistance Benefits Among Lone Parent Families: a Comparative Analysis // Journal of Social Policy. – 2020. – №49(1). – P.19–39.
- 13 Barrientos A. The future of social assistance in developing countries // Social Assistance in Developing Countries. – 2013. – P.201–223. – DOI:10.1017/CBO9781139856058.012
- 14 Clasen J., Daniel C. European labour markets and social policy: recent research and future directions. – 2022. – DOI: 10.4337/9781802201710.00020
- 15 Alderman H. Multi-Tier Targeting of Social Assistance: The Role of Intergovernmental Transfers // The World Bank Economic Review. – 2001. – №15(1). – P. 33–53.